

УДК 342.55:316.32(477)

DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V49\(2025\)-26](https://doi.org/10.31521/modecon.V49(2025)-26)

Ревич А. В., аспірант кафедри публічного врядування Інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку, Національного університету «Львівська політехніка»

ORCID ID: 0009-0004-5454-5636

e-mail: revych.andrii@gmail.com

Етапи та чинники розвитку громадської активності в системі публічного врядування України

Анотація. У статті проаналізовано сутність громадської активності та її роль у системі публічного врядування в Україні. Визначено основні етапи розвитку громадської активності, починаючи від перших ініціатив 1990-х років до сучасних викликів, пов'язаних із війною, цифровізацією та децентралізацією. Наголошено на багатофакторності чинників, що впливають на активність громадян, зокрема соціальних, економічних, політичних, культурних, технологічних і зовнішніх. У роботі акцентовано увагу на ролі волонтерських рухів, електронного врядування та громадських ініціатив у забезпеченні прозорості, підзвітності та ефективності діяльності органів влади. Розглянуто вплив громадської активності на місцевому, регіональному та національному рівнях, а також її значення у зміцненні демократичних процесів і забезпеченні стійкого розвитку країни. Проаналізовано сучасні виклики для громадянського суспільства, включаючи адаптацію до умов воєнного стану, мобілізацію суспільства та використання інноваційних інструментів для залучення громадян до прийняття рішень. Виявлено необхідність комплексного підходу до стимулювання громадської активності, який враховує специфіку кожного рівня управління. Окреслено перспективи подальших досліджень, зокрема аналіз впровадження цифрових технологій та інтеграції міжнародного досвіду у розвиток громадянського суспільства.

Ключові слова: громадська активність; публічне врядування; демократичні процеси; волонтерський рух; децентралізація; цифрові технології.

Andrii Revych, graduate student of the Department of Public Administration, Institute of Administration, Public Administration and Professional Development, Lviv Polytechnic National University

Stages and Factors of Civic Activity Development in the Public Governance System of Ukraine

Abstract. Introduction. Civic engagement plays a key role in ensuring transparency, accountability and efficiency of public governance in democratic systems. It serves as an essential tool of interaction between civil society and the state, facilitating the development of socially significant decisions and the implementation of reforms. In Ukraine, the development of civic activity has gone through significant phases, marked by revolutionary events, democratic transformations, and contemporary challenges such as war, digitalization, and globalization. However, the interrelations between the factors influencing civic activity and the mechanisms of its stimulation in modern transformations remain insufficiently studied.

Purpose. The aim of the study is to analyze the stages of development of civic activity in Ukraine, to identify the key factors influencing its formation, and to determine mechanisms for encouraging active participation of citizens in the system of public governance. Special attention is paid to the role of civil society in ensuring democratic transformations, addressing social challenges, and adapting to war conditions.

Results. The article identifies five main stages in the development of civic activity in Ukraine: from the formation of civil society in the 1990s to the mobilization of citizens during the full-scale war. The influence of social, economic, political, cultural, technological and external factors on civic activity was analyzed. The results indicate that digital technologies, especially e-governance, play a crucial role in involving citizens in decision-making processes. The specificity of civic activity at local, regional and national levels has been explored, highlighting its particularities in the context of decentralization and reforms. Volunteer movements and civic initiatives have proven to be key instruments for ensuring social cohesion and supporting democratic processes.

Conclusions. The study highlights the importance of civic activity for Ukraine's sustainable development and democratic future. The integration of social, economic, political and technological factors creates favorable conditions for citizen engagement in public governance processes. Further research should focus on studying the impact of digital technologies, developing new mechanisms for stimulating civic activity, and integrating international experience into the development of civil society. The results can be used to improve strategies for citizen participation in decision-making and to formulate long-term policies for sustainable development.

Keywords: civic activity; public governance, volunteering; digital technologie, decentralization; democratic processes.

JEL Classification: D72; D73; H83; O35.

¹Стаття надійшла до редакції: 12.02.2025

Received: 12 February 2025

Постановка проблеми. Дослідження етапів та чинників розвитку громадської активності в системі публічного врядування є актуальним через зростаюче значення громадянського суспільства у процесах демократизації та забезпечення підзвітності публічної влади. Громадська активність виступає ключовим механізмом для залучення громадян до прийняття рішень, формування публічної політики та контролю за діями органів управління. В умовах сучасних викликів, таких як війна, економічна криза, соціальна нерівність та загроза авторитаризму, громадська активність відіграє важливу роль у стабільності та розвитку суспільства. Проте, незважаючи на її важливість, проблематика стимулювання та підтримки громадянської активності залишається недостатньо висвітленою, особливо в контексті змін, спричинених цифровізацією, глобалізацією та соціально-політичними трансформаціями.

Формування умов для розвитку громадської активності через інтеграцію соціальних, економічних, політичних, культурних, технологічних та зовнішніх чинників дозволяє досягти більш ефективного функціонування системи публічного врядування, підвищення довіри до влади та зміцнення демократичних процесів. Комплексний підхід до вивчення етапів і чинників громадської активності сприятиме розробці практичних рекомендацій для покращення взаємодії між громадянським суспільством та органами управління, а також для створення сприятливих умов для активного залучення громадян у публічне життя.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз наукових праць свідчить про зростаючий інтерес до вивчення громадської активності, її впливу на систему публічного врядування та факторів, що її стимулюють. Зокрема, М. Волківський у своїх дослідженнях зосереджував увагу на особливостях формування громадянського суспільства в Україні в умовах перехідної демократії [2]. А. Матвійчук досліджувала трансформацію взаємовідносин між громадянським суспільством та державою в умовах російсько-української війни, акцентуючи увагу на волонтерських ініціативах та їхньому впливі на реформування влади [4]. К. Бровко та С. Поляруш-Сафроненко розглядали конституційно-правові аспекти становлення громадянського суспільства в умовах євроінтеграційних процесів [5]. Крім того, О. Цицик досліджувала роль громадської активності у зміцненні дієздатності територіальних громад у контексті децентралізації [8].

Однак, недостатньо дослідженими залишаються питання взаємозв'язку між різними чинниками, що впливають на громадську

активність, а також механізмів її адаптації до сучасних викликів, таких як цифровізація, глобалізація чи війна. Вивчення цих аспектів дозволить поглибити розуміння трансформаційних процесів у громадянському суспільстві та розробити нові підходи до стимулювання громадської активності в системі публічного врядування.

Формулювання цілей дослідження. Метою цього дослідження є аналіз етапів розвитку громадської активності в Україні та вивчення чинників, які впливають на її формування і функціонування в системі публічного врядування. Дослідження спрямоване на визначення ключових соціальних, економічних, політичних, культурних, технологічних та зовнішніх умов, які стимулюють громадську активність, а також виявлення механізмів її адаптації до сучасних викликів. Особлива увага приділяється ролі громадянського суспільства у демократичних перетвореннях, децентралізації, боротьбі з корупцією та впровадженні електронного врядування.

У межах дослідження передбачено сформувати рекомендації щодо активізації громадської активності на різних рівнях – місцевому, регіональному та національному. Особливий акцент робиться на вивченні сучасних інструментів залучення громадян, таких як цифрові технології, електронні петиції, громадський бюджет та платформи для консультацій. Результати дослідження дозволять підвищити ефективність взаємодії між громадянським суспільством і органами публічної влади, а також сприятимуть створенню умов для стійкого розвитку демократичних інституцій в Україні.

Вклад основного матеріалу дослідження. Громадянська активність відіграє ключову роль у системі публічного врядування, формуючи механізми взаємодії між владою та суспільством. Вона забезпечує участь громадян у прийнятті рішень, впливає на формування публічної політики та сприяє прозорості й підзвітності органів влади. Активність громадян проявляється через громадські організації, волонтерські рухи, петиції, участь у консультаціях, виборах, мітингах та ініціативах громадського контролю [1, с. 112].

У сучасній Україні громадська активність є важливим елементом демократичного врядування. Вона дозволяє владі враховувати потреби суспільства та реагувати на виклики, такі як корупція, неефективність чи соціальна нерівність. Наприклад, впровадження електронних петицій, громадських бюджетів і платформ для обговорення політик стало результатом ініціатив громадянського суспільства. Волонтерські рухи, що набули особливої сили під час війни та криз, стали рушійною силою для

вирішення соціальних і гуманітарних проблем. Таким чином, громадянська активність у системі публічного врядування є гарантією демократичного розвитку, забезпечуючи участь суспільства у формуванні майбутнього країни.

Основні етапи громадянської активності в Україні:

1. Початковий етап (1991-2004 роки) – становлення громадянського суспільства. З проголошенням незалежності України у 1991 році почали формуватися перші громадські організації та ініціативи. На цьому етапі громадянська активність була обмеженою через відсутність традицій самоврядування та впливу радянського тоталітарного минулого. Основна увага зосереджувалася на гуманітарних, екологічних та культурних проектах. Громадянське суспільство розвивалося повільно, але створення правової бази, наприклад, законів про громадські об'єднання, стало важливим кроком для його формування [2, с. 13].

2. Помаранчева революція (2004 рік) – пробудження громадянської активності. Події Помаранчевої революції стали переломним моментом для громадянської активності в Україні. Мільйони українців вийшли на протест проти фальсифікації виборів, демонструючи силу самоорганізації та прагнення до демократії. Цей етап ознаменував пробудження активної участі громадян у політичному житті та їх впливу на прийняття рішень.

3. Період між революціями (2005-2013 роки) – розвиток громадянських ініціатив. Після Помаранчевої революції громадянська активність продовжувала розвиватися. З'явилися численні неурядові організації, ініціативи з моніторингу влади та проекти, спрямовані на захист прав людини, боротьбу з корупцією та екологічні виклики. Проте поступове зниження довіри до політичних еліт та відсутність реформ викликали розчарування в суспільстві.

4. Революція Гідності (2013-2014 роки) – новий сплеск громадянської активності. Революція Гідності стала ще одним визначальним етапом, коли громадяни масово виступили на захист свободи, гідності та європейського курсу України. Протести об'єднали людей різного віку, професій і регіонів. Самоорганізація, солідарність і волонтерство стали основними характеристиками цього періоду. Ця революція також започаткувала зміни у ставленні до влади та підвищила роль громадянського суспільства [3, с. 198].

5. Війна та сучасний період (2014–дотепер) – мобілізація суспільства. Після початку російської агресії в 2014 році громадянська активність досягла нового рівня. Волонтерські рухи, допомога армії, підтримка внутрішньо переміщених осіб, гуманітарні ініціативи стали

центральною напрямками діяльності громадян. Громадянське суспільство активно включилося у процес реформ, таких як децентралізація, боротьба з корупцією та впровадження електронного врядування. Повномасштабне вторгнення Росії у 2022 році ще більше посилює мобілізацію українців, які демонструють безпрецедентну згуртованість, солідарність і готовність до дій [4, с. 7; 5, с. 10].

Отже, з моменту проголошення незалежності в 1991 році громадянська активність в Україні пройшла кілька важливих етапів трансформації, що визначалися політичними, економічними та соціальними змінами в країні. На початковому етапі незалежності активність громадян була обмеженою через брак традицій самоврядування та розвиненого громадянського суспільства, яке пригнічувалося десятиліттями радянського тоталітаризму. У 1990-х роках громадянські ініціативи зосереджувалися переважно на гуманітарних та екологічних проблемах, а перші громадські організації зіткнулися з викликами, пов'язаними з відсутністю належної правової бази та ресурсів.

Переломним моментом стала Помаранчева революція 2004 року, яка продемонструвала здатність громадян організовуватися для відстоювання своїх прав та демократичних цінностей. Це стало початком нового етапу громадянської активності, коли українське суспільство усвідомило свою силу впливати на державну політику. Революція Гідності 2013-2014 років стала ще одним визначним етапом, коли громадяни, об'єднані спільними цінностями свободи, гідності та європейської інтеграції, виступили проти авторитарного режиму. Після початку російської агресії у 2014 році громадянська активність значно посилилася, зокрема через волонтерські рухи, створення ініціатив для допомоги армії, переселенцям та постраждалим від війни [6, с. 76].

Громадянська активність в Україні пройшла шлях від слабких ініціатив на початку незалежності до потужного громадянського суспільства, здатного впливати на державну політику та підтримувати стійкість країни в умовах викликів. Кожен з етапів розвитку відображає еволюцію свідомості українців і їх здатність до самоорганізації та захисту своїх прав і свобод. Сьогодні громадянське суспільство України є потужною силою, яка не лише підтримує демократичні реформи, а й стає важливим партнером держави у вирішенні ключових викликів.

На розвиток громадської активності впливають численні чинники, які можна поділити на кілька основних груп: соціальні, економічні, політичні, культурні та технологічні. Ці чинники визначають

мотивацію громадян до участі у суспільному житті, створюють умови для їхньої активності та впливають на її масштаби та форми (табл. 1).

Розвиток громадської активності залежить від багатофакторного впливу, що включає соціальні, економічні, політичні, культурні, технологічні та зовнішні чинники [7, с. 27]. Ефективна взаємодія між цими елементами створює сприятливе середовище для активного залучення громадян до суспільного життя, що є важливою умовою демократичного розвитку та вирішення соціальних викликів.

Слід наголосити, що громадська активність проявляється на різних рівнях влади – місцевому, регіональному та національному. Кожен із цих

рівнів має свої особливості, форми активності та вплив на публічне врядування. Нижче подано характеристику громадянської активності відповідно до рівня влади:

на місцевому рівні громадянська активність спрямована на вирішення конкретних проблем громад, що безпосередньо впливають на якість життя громадян. Це може включати участь у громадських слуханнях, бюджетуванні участі (громадський бюджет), створенні ініціативних груп та об'єднань співвласників багатоквартирних будинків. Місцева активність також охоплює такі форми, як акції з благоустрою, громадські проекти для поліпшення інфраструктури та цифрові платформи для подання електронних петицій. .

Таблиця 1 **Чинники, що впливають на розвиток громадської активності**

Чинники	Конкретизація	Вплив
Соціальні чинники	Рівень освіти, соціальна згуртованість, рівень громадянської свідомості	Забезпечують готовність громадян до участі у суспільному житті
Економічні чинники	Рівень добробуту, доступ до фінансування, рівень економічної нерівності	Створюють або обмежують ресурси для реалізації ініціатив
Політичні чинники	Демократичний устрій, підтримка з боку влади, політична стабільність	Формують можливості для участі у прийнятті рішень
Культурні чинники	Національні традиції, культура довіри, спільні цілі та цінності	Визначають мотиви та характер участі громадян у суспільних ініціативах
Технологічні чинники	Доступ до інформації, цифрова грамотність, інноваційні інструменти	Спрощують організацію ініціатив та залучення громадян
Зовнішні чинники	Глобалізація, міжнародна підтримка, соціальні та екологічні кризи	Стимулюють громадську активність через глобальні виклики та підтримку

Джерело: узагальнення автора

Важливою складовою є співпраця громадян із місцевими органами самоврядування, яка сприяє децентралізації та більш ефективному розподілу ресурсів [8, с. 121-122].

на регіональному рівні громадянська активність часто зосереджена на питаннях, що виходять за межі окремої громади, але мають значення для певного регіону. Це може стосуватися екологічних ініціатив (боротьба з незаконною вирубкою лісів чи забрудненням річок), забезпечення транспортного сполучення або вирішення соціальних проблем, таких як доступ до медицини та освіти [9, с. 114]. Громадяни та громадські організації на цьому рівні взаємодіють із регіональними адміністраціями, проводять моніторинг використання бюджетних коштів і ініціюють зміни через органи виконавчої влади та місцеві ради.

на національному рівні громадянська активність орієнтована на вплив на державну політику, захист прав людини, демократичні цінності та проведення реформ. Прикладом можуть бути масові акції протесту, такі як Революція Гідності, які демонструють здатність громадян впливати на зміну влади та напрямок розвитку країни. Громадянське суспільство також

активно залучене до формування стратегічних політик через участь у громадських радах при міністерствах, антикорупційних ініціативах, моніторингу державних закупівель та підтримки виборчого процесу. Національні та міжнародні громадські організації часто координують свої дії для впровадження європейських стандартів у різних сферах публічного управління.

Громадянська активність відіграє важливу роль на всіх рівнях влади, забезпечуючи зв'язок між громадянами та органами управління. На місцевому рівні вона зосереджується на вирішенні конкретних потреб громади, на регіональному – охоплює більш широкі проблеми, тоді як на національному рівні спрямована на захист демократичних цінностей і впровадження системних реформ. Усі ці рівні є взаємопов'язаними та забезпечують розвиток демократичного суспільства в Україні.

Розвиток громадської активності є ключовим елементом демократичного суспільства та ефективного публічного управління. Чинники, що впливають на громадську активність, варіюються залежно від рівня – місцевого, регіонального чи національного, і включають соціальні, економічні, політичні, культурні, технологічні та зовнішні

аспекти. Кожен рівень має свої особливості, які визначають форми і масштаби участі громадян у суспільному житті. Розуміння цих чинників дозволяє формувати сприятливі умови для активного залучення громадян у вирішення суспільно важливих питань, сприяючи стійкому розвитку та соціальній згуртованості.

Нижче наведена табл. 2 структурує основні чинники, що впливають на громадську активність на трьох рівнях: місцевому, регіональному та національному. Вона демонструє, як різні аспекти – від локальних ініціатив і підтримки громадських програм до глобальних викликів і міжнародної співпраці – формують передумови для активної участі громадян у публічному управлінні. Такий підхід дозволяє оцінити взаємозв'язки між рівнями активності та знайти ефективні рішення для їх стимулювання.

Аналіз чинників, що впливають на громадську активність на різних рівнях, показує важливість комплексного підходу до її стимулювання. На місцевому рівні пріоритетом є залучення громадян до вирішення безпосередніх потреб громади, тоді як на регіональному рівні акцент робиться на узгодженні діяльності громад з стратегічними програмами розвитку. Національний рівень відіграє вирішальну роль у формуванні національної ідентичності, розв'язанні загальнодержавних питань та впливі на державну політику. Врахування всіх чинників – соціальних, економічних, політичних, культурних, технологічних та зовнішніх – дозволяє сформувати стійкі механізми залучення громадян, які відповідають умовам конкретного рівня. Це сприяє більш ефективному публічному управлінню, забезпеченню прозорості, підзвітності влади та підвищенню рівня довіри громадян до державних інституцій.

Таблиця 2 **Чинники, що впливають на розвиток громадської активності з врахуванням рівнів**

Рівень	Місцевий	Регіональний	Національний
Соціальні чинники	Тісні соціальні зв'язки, локальна взаємодія громад, вирішення місцевих потреб	Координація між громадами, регіональні соціальні програми, згуртованість населення регіону	Національна ідентичність, громадська солідарність, єдність у вирішенні ключових питань
Економічні чинники	Фінансування місцевих ініціатив, залучення малого бізнесу, розвиток локальної економіки	Регіональні інвестиційні проекти, підтримка ключових галузей економіки регіону	Державні економічні реформи, міжрегіональні інфраструктурні проекти, національне фінансування
Політичні чинники	Доступність місцевих виборів, участь у громадських слуханнях, співпраця з місцевими радами	Регіональна політика, взаємодія з органами обласного рівня, розробка регіональних стратегій	Вплив на державну політику, участь у національних акціях та референдумах
Культурні чинники	Збереження місцевих традицій, організація культурних заходів на рівні громади	Підтримка регіональної культурної спадщини, створення регіональних культурних ініціатив	Формування національної культурної ідентичності, участь у загальнодержавних культурних програмах
Технологічні чинники	Використання локальних цифрових платформ, впровадження технологій для місцевого врядування	Регіональні інноваційні проекти, розвиток технологічної інфраструктури	Застосування національних платформ електронного врядування, цифрових технологій у масштабі країни
Зовнішні чинники	Залучення міжнародної допомоги на рівні громад, участь у локальних грантових програмах	Міжрегіональна кооперація, регіональна підтримка з боку міжнародних організацій	Глобалізація, міжнародні програми розвитку, участь у глобальних ініціативах

Джерело: узагальнення автора

Враховуючи аналіз чинників, які впливають на громадянську активність, можна визначити шляхи її активізації, спрямовані на залучення громадян до вирішення суспільно значущих питань. Ці шляхи охоплюють соціальні, економічні, політичні, культурні, технологічні та зовнішні аспекти, які взаємопов'язані та доповнюють один одного (рис. 1). Інтеграція цих напрямів дозволяє створити умови для максимальної залученості громадян у

процеси прийняття рішень, забезпечуючи стійкість і розвиток громадянського суспільства.

Що стосується зовнішніх напрямків активізації громадської активності, то важливу роль у розвитку громадянського суспільства здійснюють через інтеграцію міжнародного досвіду та підтримку глобальних ініціатив. Одним із ключових напрямів є залучення до міжнародних програм, таких як проекти ЄС, ООН чи USAID, які спрямовані

на підтримку локальних ініціатив, розвиток громад та зміцнення демократичних інституцій [10, с. 466]. Участь у таких програмах не лише надає фінансову та експертну допомогу, але й дозволяє локальним спільнотам отримувати нові знання та інструменти для ефективної громадянської діяльності. Не менш важливим є обмін досвідом через організацію міжнародних конференцій, семінарів та навчальних програм, які сприяють поширенню найкращих практик і розвитку спільного бачення вирішення глобальних викликів. Включення громадян до реалізації Цілей сталого розвитку (SDGs) створює спільний порядок денний, орієнтований на вирішення нагальних проблем

людства, таких як зміна клімату, боротьба з бідністю чи нерівність. Таким чином, зовнішні шляхи активізації дозволяють підвищити ефективність громадських ініціатив, зміцнюючи зв'язок між локальними та глобальними цілями.

Активізація громадської активності можлива лише за умови інтегрованого підходу, який враховує соціальні, економічні, політичні, культурні, технологічні та зовнішні чинники [11, с. 42]. Кожен із цих напрямів створює платформу для залучення громадян до вирішення нагальних проблем, сприяючи розвитку демократичного суспільства та ефективного публічного управління.

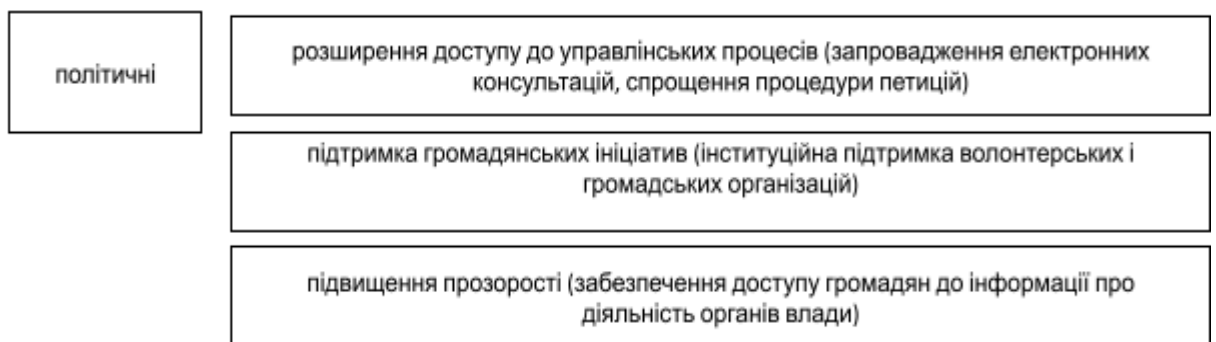

Рисунок 1 – Напрямки активізації громадської активності з врахуванням проаналізованих чинників

Джерело: узагальнення автора

Висновки. Громадська активність є важливим елементом демократичного врядування, який забезпечує взаємодію між суспільством і владою, сприяє прозорості та підзвітності органів управління, а також впливає на формування публічної політики. Україна пройшла значний шлях у розвитку громадянського суспільства, починаючи від перших ініціатив у 1990-х роках до активізації волонтерських рухів і громадських організацій під час сучасних криз і воєнних

викликів. Ключові етапи, такі як Помаранчева революція, Революція Гідності та протидія російській агресії, стали визначальними для формування громадянської свідомості та здатності до самоорганізації.

На розвиток громадської активності впливають численні чинники, серед яких соціальні, економічні, політичні, культурні та технологічні. Вони створюють передумови для залучення громадян до вирішення суспільно важливих

питань і забезпечують різноманітні форми участі громадянського суспільства у зміцненні на місцевому, регіональному та національному демократії, але й розробити ефективні механізми рівнях. Подальше дослідження цієї теми стимулювання громадської активності задля дозволить не лише краще зрозуміти роль вирішення актуальних викликів та сталого розвитку країни

Література:

1. Бабкіна М. І. Формування громадянської активності молоді у процесі соціальної взаємодії. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2022. № 3. С. 110-116. DOI: <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2022-3-16>.
2. Волківський М. А. Громадянське суспільство в Україні: особливості формування і роль у становленні держави. *Політичне життя*. 2023. № 4. С. 12-20. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.4.21>.
3. Коцур В., Новородовський В. Трансформація інституцій громадянського суспільства в умовах російсько-української війни. *Інтермарум: історія, політика, культура*. 2024. Вип. 15. С. 195-216. DOI: <https://doi.org/10.35433/history.112090>.
4. Матвійчук А. В. Трансформація взаємовідносин громадянського суспільства і держави в Україні в умовах протидії російській агресії. *Політичне життя*. 2024. № 4. С. 5-12. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.4.1>.
5. Бровко Н. І., Поляруш-Сафроненко С. О. Становлення громадянського суспільства в Україні в умовах євроінтеграційних процесів: конституційно-правовий аналіз. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 4. С. 7-13. DOI: <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2023-4-7-13>.
6. Качан Н.С. Стан і перспективи розвитку громадянської активності населення України. *Регіональна економіка*. 2016. №2. С. 71-79.
7. Крижанівська В.І. Співвідношення та взаємозв'язок політичної пасивності та громадянської активності студентства. *Соціальні структури та соціальні відносини*. Випуск 2022. 41. С. 26-32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.41.4>.
8. Цицик О. Громадянська активність як запорука підвищення дієздатності територіальних громад. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія : Юридичні науки. 2020. № 4. С. 116-125. DOI: <http://doi.org/10.23939/law2020.28.116>.
9. Воронкова В. Г., Кивлюк О. П. Концепція активного відповідального громадянства для розвитку демократії та громадянського суспільства. *Humanities studies*. 2022. Вип. 11. С. 110-119. DOI: <https://doi.org/10.26661/hst-2022-11-88-11>.
10. Полторак Л. Ю. Міжнародний та вітчизняний досвід державної політики формування активної громадянської позиції молоді. *Публічне управління та регіональний розвиток*. 2021. № 12. С. 454-475. DOI: <https://doi.org/10.34132/pard2021.12.07>.
11. Корнієвський О. А. Особливості інституціоналізації громадянського суспільства України в умовах воєнного стану. *Політичне життя*. 2024. № 1. С. 40-44. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.1.6>.

References:

1. Babkina, M. (2022). Formation of youth civic activity in the process of social interaction. *Pedagogical Sciences: Theory and Practice*, 3, 110-116. <https://doi.org/10.26661/2786-5622-2022-3-16>.
2. Volkivskiy, M. (2023). Civil society in Ukraine: peculiarities of formation and role in state development. *Political Life*, 4, 12-20. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2023.4.21>.
3. Kotsur, V., & Novorodovskiy, V. (2024). Transformation of civil society institutions during the Russia-Ukraine war. *Intermarum: History, Politics, Culture*, 15, 195-216. <https://doi.org/10.35433/history.112090>.
4. Matviichuk, A. (2024). Transformation of civil society-state relations in Ukraine under Russian aggression. *Political Life*, 4, 5-12. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.4.1>.
5. Brovko, N., & Poliarush-Safronenko, S. (2023). Formation of civil society in Ukraine under European integration processes: constitutional-legal analysis] *Scientific Bulletin of the Dnipro State University of Internal Affairs*, 4, 7-13. <https://doi.org/10.31733/2078-3566-2023-4-7-13>.
6. Kachan, N. (2016). State and prospects of civic activity development in Ukraine. *Regional Economy*, 2, 71-79.
7. Kryzhanivska, V. (2022). Correlation and interrelation of political passivity and civic activity of students. *Social Structures and Social Relations*, 41, 26-32. <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2022.41.4>.
8. Tsytsyk, O. (2020). Civic activity as a guarantee of increasing the capacity of territorial communities. *Bulletin of the National University "Lviv Polytechnic". Series: Legal Sciences*, 7(4), 116-125. <http://doi.org/10.23939/law2020.28.116>.
9. Voronkova, V., & Kyvliuk, O. (2022). The concept of active responsible citizenship for the development of democracy and civil society. *Humanities Studies*, 11, 110-119. <https://doi.org/10.26661/hst-2022-11-88-11>.
10. Poltorak, L. (2021). International and national experience of state policy on forming active civic position among youth. *Public Administration and Regional Development*, 12, 454-475. <https://doi.org/10.34132/pard2021.12.07>.
11. Korniiievskiy, O. (2024). Features of institutionalization of Ukraine's civil society under martial law. *Political Life*, 1, 40-44. <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.1.6>.

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License